

ONDERGEWICHT IN DE JGZ DE ZIN EN ONZIN VAN GROEICURVEN

Jeroen de Wilde, Arts M&G-onderzoeker
JGZ 4-19 CJG Den Haag

29 juni 2011 1

Ondergewicht

29 juni 2011 2

Ondergewicht

Underweight prevalence in children under five, by region (1990 and 2006)

Region	1990 (%)	2006 (%)
CEE/CIS	11	4
Latin America/Caribbean	12	9
Middle East/North Africa	13	12
East Asia/Pacific	23	14
Sub-Saharan Africa	32	28
South Asia	54	48
Developing countries	30	27

- ▣ Westerse landen: 2-15%
- ▣ "Asian enigma"

29 juni 2011 3

Definities

Ondergewicht =

- A. Een gewicht of BMI onder een bepaalde grenswaarde
  - ▣ Gewicht naar lengte, per geslacht
  - ▣ Gewicht naar leeftijd, per geslacht
  - ▣ BMI naar leeftijd, per geslacht
- B. Een te laag vetpercentage (en spiermassa)

29 juni 2011 4

Beoordelen lichaamsgewicht/-samenstelling

Directe en indirecte methoden

Voorwaarden methode voor JGZ:

- ▣ Betrouwbaarheid (visceraal) vet
- ▣ Kindvriendelijkheid
- ▣ Bruikbaarheid in JGZ

Welke methoden blijven over:

- ▣ Middenbovenamomtrek
- ▣ Huidplooiemetingen
- ▣ Middelomtrekmeting
- ▣ Gewicht naar lengte/leeftijd curve
- ▣ BMI naar leeftijd curven

Signalering van overgewicht in de JGZ woensdag 29 juni 2011 5

BMI

BMI = Body Mass Index = Quetelet index
= gewicht : (lengte)² = kg/m²

Afkappunten volwassenen:

- ▣ Extreem ondergewicht < 17
- ▣ Ondergewicht < 18,5
- ▣ Overgewicht > 25
- ▣ Obesitas > 30
- ▣ Morbide obesitas > 35 / 40

29 juni 2011 6

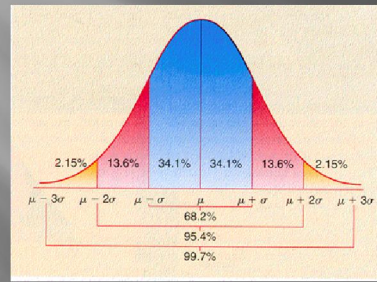
BMI - Afkappunten kinderen

- Internationale afkappunten voor ondergewicht, overgewicht en obesitas, naar geslacht en leeftijd (Cole 2000, 2007)
  - gebaseerd op groeigegevens in een gezonde welvarende populatie, van vóór de 'obesitas pandemie'
  - verkregen door extrapolatie van de afkappunten bij volwassenen
- WHO: +/- 2 SD onder gemiddelde voor geslacht en leeftijd
- Nadeel: meet niet direct lichaamsvet, samenhang met lichaamsvet is niet optimaal (verschillen tussen bevolkingsgroepen)

29 juni 2011

7

Normale (populatie)verdeling

Voorbeeld:
geboortegewicht
Nederlandse
kinderen
3448 ± 550 gram

AUC

Verdeling
beschrijft
verdeling in
populatie!

29 juni 2011

8

Scheve distributie

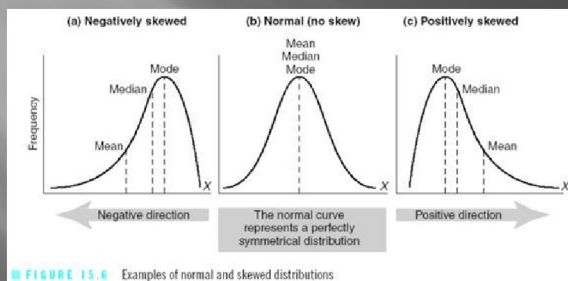
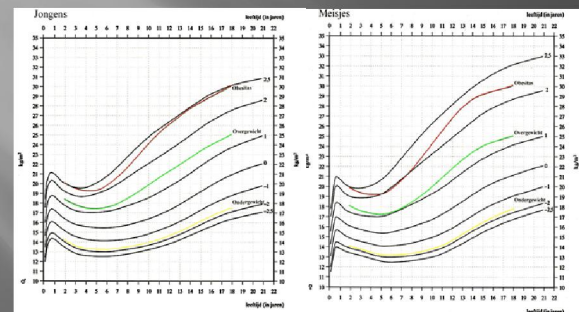

FIGURE 15.6 Examples of normal and skewed distributions

29 juni 2011

9

BMI-SDS curven

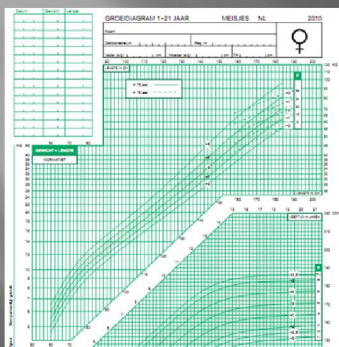

Bron: Hirasawa e.a., NIVG, 2001

29 juni 2011

10

Gewicht-naar leeftijdcurve

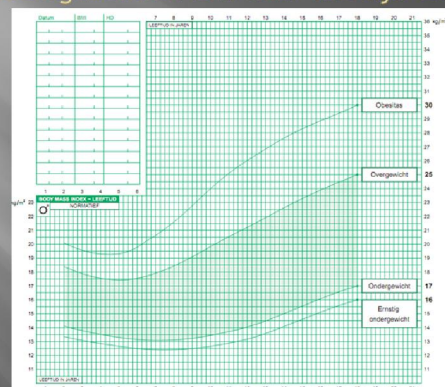

- Normatief = referentiepopulatie
- 3e LGS 1980
- Groeit niet mee met populatie

29 juni 2011

11

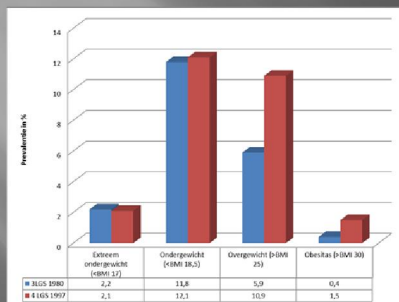
Geslachtgebonden BMI-naar-leeftijd curve

29 juni 2011

12

Prevalentie algemene Nederlandse populatie o.b.v BMI afkappunten

29 juni 2011

13

Andere populaties

- ☐ JGZ: 2 of 12%
- ☐ Scholen voor langdurig zieke kinderen: 15-20%, 40% verhoogde kans
- ☐ Ziekenhuispopulatie: 15-30%
- ☐ Ontwikkelingslanden: 8-46%
- ☐ Afhankelijk van de prevalentie in de populatie zal een andere strategie gevolgd worden voor de beoordeling van de voedingstoestand

29 juni 2011

14

Energie Gebruik
- - -

Energie Inneming
+ + +

balans

29 juni 2011

Signalering van overgewicht in de JGZ

15

Medische oorzaken ondergewicht

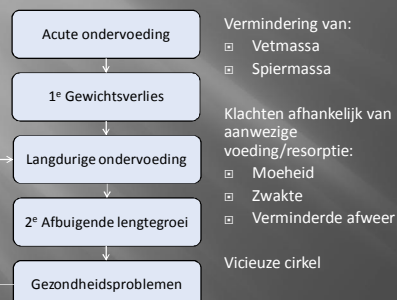
- Verminderde intake
- ☐ Dysmaturnitas/prematurnitas (tot 6 mnd na à terme datum)
  - ☐ Bronchopulmonale dysplasie (<math>< 2</math> jaar)
  - ☐ (Aangeboren) hartziekten
  - ☐ Anorexia nervosa
  - ☐ Leverziekten
  - ☐ Chronische nierziekten
- Verminderde resorptie
- ☐ Coeliakie
  - ☐ Cystic Fibrosis
  - ☐ Inflammatoire darmziekten
- Verhoogde behoefte
- ☐ chronisch infectieziekten
  - ☐ Kanker
  - ☐ Spierziekten
  - ☐ Stofwisselingsziekten (diabetes)

29 juni 2011

16

Mechanisme ondergewicht

29 juni 2011

17

Acute en chronische ondervoeding criteria

- Acute ondervoeding:**
- ☐ <math>< -2</math> SD gewicht naar leeftijd bij kinderen > 28 dagen en <math>< 1</math> jaar
  - ☐ <math>< -2</math> SD gewicht naar lengte bij kinderen > 1 jaar of een afbuigende groeicurve: > 1 SD in 3 maanden
- Chronische ondervoeding:**
- ☐ <math>< -2.5</math> SD lengte naar leeftijd
  - ☐ en indien meerdere metingen: <math>< 4</math> jaar afbuiging van 0.5-1 SD in 1 jaar > 4 jaar afbuiging van 0.25 SD in 1 jaar

29 juni 2011

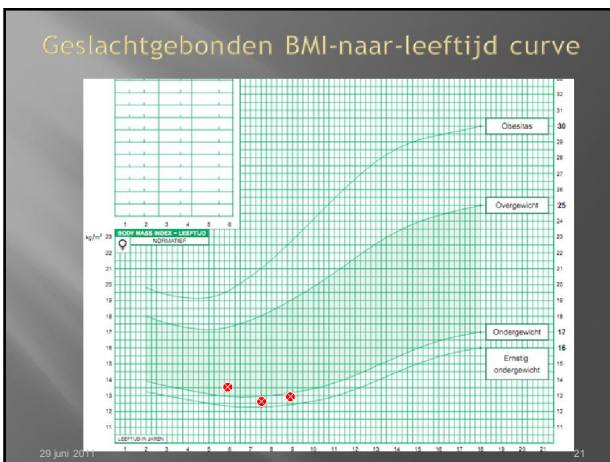
18

Misclassificaties

29 juni 2011 19

Doorgeschoten lijngedrag

29 juni 2011 20

Beoordeling in JGZ -> klinische blik

- Verloop lengte- en gewicht- /BMI-curve
- Lichaamsbouw (beenlengte, 'frame', spiermassa)
- Vetverdeling
- Puberteitsstadium
- Etniciteit

Richard Sandrak
vrijdag 18 juni 2004
22

BMI-SDS distributie Surinaams-Hindostaanse kinderen 3-15 jaar

- "thin-fat" lichaamssamenstelling
- BMI distributie curve naar links verschoven t.o.v. WHO normaalcurve
- Lager gewicht is normaal voor deze groep
- overschatting ondergewicht
- onderschatting overgewicht

29 juni 2011 23

BMI gewichtsklassen 3-15 years

- Prevalentie van rond 40% voor cohort 1974-1976
- In 1974-1976 zeer lage prevalentie overgewicht
- Obesitas vrijwel afwezig
- Forse toename van overgewicht en obesitas in 1991-1993, maar ondergewicht blijft hoog prevalent
- Bij 3-5 jarigen nog uitgesproken: 45% ondergewicht o.b.v. BMI afkappunten

29 juni 2011 24

Geboortegewicht distributie

- Geboortegewicht Hindostaanse babies ruim 400 gram lager dan Nederlandse, maar met zelfde distributie.
- Laag geboortegewicht is waarschijnlijk een normaal gewicht voor deze babies
- Uit literatuur blijkt dat Zuid-Aziatische babies 'thin-fat' zijn met een normale onderhuidse vetlaag, maar een kleine spiermassa

29 juni 2011

25

Lengte naar leeftijd curven Zuid-Aziatische kinderen

- Ook lengtegroei curven matchen niet met de universele groeicurve van de WHO

29 juni 2011

26

Beoordelingsstappen

1. Gebruik de juiste groeireferentiecurve en criteria
2. Klinische blik is essentieel
3. recent ziek geweest of (chronische) klachten / symptomen (onderliggend lijden)
4. Voedingsanamnese
5. Indien geen klachten: controleer bij twijfel het gewicht binnen 3 maanden.
6. Controle 3 maanden: stabiele lengtegroei en eigen gewicht/bmi-lijn: geen vervolg of eigen inzicht
7. Anders: verwijzen naar kinderarts of diëtiste afhankelijk van DD

29 juni 2011

27

Conclusies

- Ondergewicht in de JGZ komt met name in specifieke populaties (LZK) voor
- Gebruik voor beoordeling van gewicht zo veel mogelijk populatie specifieke groeistandaarden
- Klinische blik is essentieel
- Beoordeel in samenhang met klachten en functioneren
- Verwijs bij twijfel!

29 juni 2011

28

- Groeicurven: www.tno.nl/groei
- Vragen aan: jeroen.dewilde@denhaag.nl

